

Revmatoid artritni samarali davolash usullari

Ubaydullayev Abbosxo'ja Xikmatilla o'g'li.

*"Ichki kasalliklar, oilaviy tibbiyotda terapiya, saraton va" kafedrasida assistenti
gematologiya " Toshkent tibbiyot Akademiyasi Termiz filiali*

Radjapova Ra'no Mamatovna.

*"Ichki kasalliklar, oilaviy tibbiyotda terapiya, saraton va" kafedrasida assistenti
gematologiya " Toshkent tibbiyot Akademiyasi Termiz filiali*

Dusnazarova Lolaxon Elomonovna

*"Ichki kasalliklar, oilaviy tibbiyotda terapiya, saraton va" kafedrasida
assistenti gematologiya " Toshkent tibbiyot Akademiyasi Termiz filiali*

Anotatsiya: Revmatoid artrit bugungi kun tibbiyotida eng ko'p tarqalgan kasalliklardan biri bo'lib. Uni to'g'ri va samarali davolash va profilaktikasini olib boorish juda muxim sanaladi. Ushbu maqolada revmatoid artritni davolashni eng samarali va qulay usullarini ko'rib chiqamiz.

Kalit so'zlar: Artrit, fibromiyalgiya, fibroz ankiloz, Kortikosteroidlar, Sinovektomiya, jarrohlik.

Artrit atamasi bo'g'imlar atrofidagi biriktiruvchi to'qimalar va boshqa to'qimalar bilan birga bo'g'imlarga ta'sir qiluvchi 100 ga yaqin sharoitlarni tavsiflaydi. Artrit so'zi bo'g'imlarning yallig'lanishi degan ma'noni anglatadi.

Artrit belgilari vaqt o'tishi bilan rivojlanadi. Biroq, ba'zi hollarda, ular ham to'satdan paydo bo'lishi mumkin.

Kasallik ko'pincha 64 yoshdan keyin kuzatiladi. Ba'zida u bolalar, o'smirlar yoki yosh kattalarda ham rivojlanishi mumkin. Artrit ayollarda erkaklarga qaraganda ko'proq uchraydi. Bundan tashqari, ortiqcha vaznli odamlar artritga ko'proq moyil. JSST ma'lumotlariga ko'ra, tugadi 18 million kishi 2019-yilda butun dunyo bo'ylab revmatoid artrit bilan og'rigan. Ularning taxminan 70 foizi ayollar edi.

Revmatoid artritni (RA) davolash bo'g'inlar va atrofdagi to'qimalarni saqlab qolish uchun juda muhimdir. Agar davolanmasa, RA yurak, o'pka va asab to'qimalariga zarar etkazishi mumkin.

Artrit turlari:

- Yallig'lanishli artrit (odatda revmatoid artrit deb ataladi)
- Degenerativ yoki mexanik artrit (odatda deb ataladi Osteoartrit)

- Gout
- Fibromiyalgiya
- Bolalik artriti (balog'at yoshidagi idiopatik artrit)
- Psoriatik artrit
- Lupus

Ushbu autoimmun kasallik tananing immunitet tizimi o'z tanasiga ta'sir qila boshlaganda paydo bo'ladi. Romatoid artrit teri, ko'zlar, o'pka, yurak va qon tomirlari kabi bo'g'imlardan tashqari boshqa qismlarga ham ta'sir qilishi mumkin. Eng ko'p ta'sirlanadigan bo'g'inlar qo'llar, oyoqlar, bilaklar, tirsaklar, tizzalar va to'piqlardir.

Revmatoid artrit odatda bir vaqtning o'zida bir nechta bo'g'imlarga hujum qiladi. Qo'shimcha RA bilan ta'sirlanganda, bo'g'imning shilliq qavati yallig'lanadi. To'qimalarning shikastlanishi surunkali og'riq, deformatsiya va muvozanatning etishmasligiga olib keladi.

Revmatoid artrit belgilari

Romatoid artritning alomatlari va oqibatlari kelishi va ketishi mumkin. Kasallikning yuqori faollik davri (yallig'lanish va boshqa belgilarning kuchayishi) alevlenme deb ataladi. Alomat bir necha kun yoki oy davom etishi mumkin.

RA ning dastlabki belgilari faqat og'riq va noziklikni o'z ichiga olishi mumkin. Qo'shimchalarda qizarish yoki shish bo'lmasligi mumkin. Keyingi bosqichlarda quyidagi alomatlar paydo bo'lishi mumkin:

- Olti hafta yoki undan ko'proq vaqt davomida bo'g'imlarning og'rig'i, shishishi, sezgirligi yoki qattiqligi;
- Ertalab 30 daqiqa yoki undan ko'proq vaqt davomida qattiqlik;
- Bilan bog'liq charchoq, ishtahaning yo'qolishi va past darajadagi isitma;
- Bir nechta bo'g'inlar ta'sirlanadi;
- Kichik bo'g'inlar kabi bilaklar va qo'llar va oyoqlarning ayrim bo'g'imlari ta'sirlanadi;
- Tananing har ikki tomonidagi bir xil bo'g'inlar ta'sirlanadi;

Bo'g'imlardan tashqari, tananing quyidagi qismlari ham RA ta'sir qilishi mumkin:

- Ko'zlar: quruqlik, qizarish, yorug'likka sezgirlik, og'riq va ko'rishning buzilishi;
- Teri: Revmatoid tugunlar deb ataladigan suyak joylari ustida teri ostidagi mayda bo'laklar hosil bo'ladi;

- Qon: Anemiya - bu odatdagidan kamroq qizil qon hujayralari bilan belgilanadigan holat;
- Qon tomirlari yallig'lanadi, bu nervlarga, teriga va boshqa organlarga zarar etkazishi mumkin;
- Og'iz: quruqlik va tish go'shtining tirnash xususiyati yoki infeksiyasi;
- O'pka: nafas qisilishiga olib keladigan o'pkaning yallig'lanishi va chandiqlari;

Romatoid artrit to'rt bosqichga bo'linadi, ya'ni 1 bosqich - sinovit, 2 bosqich - pannus, 3 bosqich - tolali ankiloz va 4 bosqich - suyak ankiloz.

- **1 bosqichi:** Sinovit yoki 1-bosqich artrit qo'shma og'riq va qattqlik kabi engil alomatlar bilan ajralib turadi. Eng ko'p ta'sirlangan bo'g'inlar qo'llar, oyoqlar, to'piqlar va bilaklardir. RAning 1-bosqichida immunitet tizimi qo'shma to'qimalarga hujum qila boshlaydi, bu esa sinovial membrananing yallig'lanishiga olib keladi.
- **2 bosqichi:** Bu sinovial membrananing davom etayotgan yallig'lanishi xaftaga yupqalashishiga olib keladigan o'rtacha bosqich RA. Qo'shimchalardagi og'riqlar va qattqlik kabi alomatlar 2-bosqichda kuchayadi.
- **3 bosqichi:** RA 3-bosqichga yetgandan so'ng og'ir deb hisoblanadi. Bu fibroz ankiloz holati bilan belgilanadi, bunda shikastlangan bo'g'im tolali biriktiruvchi to'qima bilan qo'shila boshlaydi. Bo'g'implarning harakat doirasi jiddiy shikastlangan, oddiy ishlarni qiyinlashtiradi.
- **4 bosqichi:** Oxirgi bosqich RA yoki suyak ankilozu ikki suyakning birlashishi holatidir. Harakatlanish va mushaklarning kuchini sezilarli darajada yo'qotish mavjud. Tizza egilishi yoki sonning egilishi kabi bo'g'implarning funktsiyalari ham yo'qoladi.

Ideal holda, revmatoid artritni davolash quyidagilarga qaratilgan:

- Yallig'lanishni to'xtating
- Semptomlarni engillashtiring
- Qo'shimchalar va organlarning shikastlanishining oldini olish
- Jismoniy funktsiyalarni va umumiy farovonlikni yaxshilang
- Uzoq muddatli asoratlarni kamaytiring.

Dorilar bilan davolash

NSAIDlar (steroid bo'lmagan yallig'lanishga qarshi dorilar): Ular artritdagi og'riq va yallig'lanishni engillashtirish uchun buyuriladi. NSAIDLarni og'iz orqali olish yoki shishgan bo'g'imning terisiga qo'llash mumkin. Ular retseptsiz sotiladi yoki shifokor tomonidan belgilanishi mumkin.

Kortikosteroidlar: Ular rivojlanayotgan yallig'lanishni nazorat qilish uchun ishlatiladi, boshqa dorilar esa ta'sirni boshlash uchun ko'proq vaqt talab etadi. Biroq, kortikosteroidlar suyaklarning ingichkalashi, vazn ortishi va diabet kabi yon ta'siri tufayli uzoq vaqt yoki yuqori dozalarda ishlatilmaydi.

Kasallikni o'zgartiruvchi revmatik dorilar (DMARDs): Ushbu dorilar kasallikning rivojlanishini sekinlashtirishga yordam beradi va bo'g'imlarga va ta'sirlangan tananing boshqa qismlariga zarar etkazadi.

Biologik: Ular, shuningdek, yallig'lanishni qo'zg'atadigan va bo'g'imlar va to'qimalarga zarar etkazadigan immunitet tizimining qismlariga qaratilgan biologik javob modifikatorlari sifatida ham tanilgan. Biologik preparatlar bemorda infeksiya xavfini oshiradi.

Jarrohlik bilan davolash

Vaziyatga qarab quyidagi operatsiyalar turlari amalga oshirilishi mumkin:

- **Sinovektomiya** yallig'langan sinoviyni (bo'g'imning shilliq qavatini) olib tashlash uchun operatsiya hisoblanadi. Sinovektomiya tirsaklar, tizzalar, bilaklar, barmoqlar va sonlarda amalga oshirilishi mumkin.
- **Tendonni tuzatish:** Yallig'lanish va bo'g'imlarning shikastlanishi bo'g'im atrofidagi tendonlarning bo'shashishiga yoki yorilishiga olib keladi. Shunday qilib, bo'g'im atrofidagi tendonlarni tuzatish uchun jarrohlik amaliyoti o'tkazilishi mumkin.
- **Qo'shma termoyadroviy:** Qo'shimchani barqarorlashtirish yoki qayta tiklash uchun bo'g'imning jarrohlik birikmasi tavsiya etiladi. Bu, shuningdek, bo'g'imlarni almashtirish variant bo'lmasa, og'riqni yo'qotishga yordam beradi.
- **Jami bo'g'inlarni almashtirish:** Bo'g'imlarni almashtirish operatsiyasi paytida bo'g'imning to'liq bo'g'imlari yoki shikastlangan qismlari olib tashlanadi va metall yoki plastmassadan yasalgan sun'iy (protezlar) bilan almashtiriladi.
- Xulosa

Revmatoid artrit bu shish, og'riq va bo'g'imlarning qattiqligiga olib keladigan surunkali holat. Dastlabki bosqichlarda RAni davolash bo'g'inlarni saqlab qolish uchun kerak. Biroq, kasallik dastlabki bosqichda sezilarli belgilar va alomatlarni ko'rsatmaganligi sababli uni tashxislash qiyin kechadi. Revmatoid artrit revmatolog deb ataladigan tibbiy mutaxassislar tomonidan davolanadi. RA uchun asosiy davolash rejasi simptomlarni engillashtiradigan dori-darmonlarni, bo'g'imlarning harakatchanligini tiklash uchun fizioterapiya va kasbiy terapiya kabi qo'llab-quvvatlovchi davolanishni va bo'g'imlarning deformatsiyasini tuzatish uchun jarrohlikni o'z ichiga oladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Ш. Мирзиёев: Эркин ва фаровон, демократик Ўзбекистон давлатини биргаликда барпо этамиз. Ўзбекистон. Тошкент 2016 йил. 56 бет.
2. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 20 апрелдаги ПҚ 2909-сон «Олий таълим тadbirlari tўғрисида» ги Қарори.
3. Насонова Е.Л. Ревматология: Клинические рекомендации 2-е изд., испр.и доп. – М.: ГЭОТАР - Медиа М. 2010 - 752 стр.
4. Gadayev A. “Ichki kasalliklar”, 2019 Darslik
5. Harrison’s Principles of Internal Medicine-19 th Edition – 2015
6. Гадаев А.Г. “Ички касалликлар” Тошкент, 2016 Дарслик.
7. Окроков А.Н. Диагностика и лечение болезней внутренних органов.Москва 2009г.
8. Мазуров А.Н. Диагностика ревматологических заболеваний. Москва 2015 г.